

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան դին Կ. Պոլսոյ համ. 8 ՄՆՃ.
Պաշտոնաց. 10 ՄՆՃ.
վեցամս. Կ. Պոլսոյ 4 ՄՆՃ.
Պաշտոնաց. 5 ՄՆՃ.
Օրոտը երկիրներու 50 Յր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի հա-
մար 3 դուրուշ, երկու անգամի հա-
մար 2 դուշ է. աւելի անգամներու
համար, դատ սակարկութիւն կըլ-
այ :
Խրաքանչիւր թիւ 2 զրնոց թու զԹ.

ԼԵԱԳԵՐԻ

ՀԱՆԱՊԱՋՕՐԵԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանրու-
ծ ախբը խմբագրութեան վրայ է :
Լրագրաց մերարեբեալ նամակ
կամ որ և ինչ գրութիւն խմբագր-
—Տնօրէնին պիտի ուղղուի : Վաղա-
թիւ Ստանբուլը ճատառնի թիւ
198, Նօրո խան, Մատիտի դրասնե-
կակը :
Ճանրուծ ախբը չիճարուած նա-
մակ չընդունուիր :
Չտողած նամակ, յող ուած, եւ
եւ չեն տրուիր :

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆՍԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 17 ՅՈՒՆԻԱՐ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ռուսիոյ հետ վերջնական դաշնագ-
րութեան ստորագրութիւնը տակաւին
կ'սպասուի, սակայն Աւստրիոյ հետ
Եւրոպայի Պաղարի համար պայմանագրու-
թեան վրայ բանակցելու սկզբնաւո-
րութիւն եղաւ : Բ. Դրան կողմէն ար-
տաքին գործոց նախարար Վսեմ Գա-
րալթօօօրի վաշան և Պետական խոր-
հրդոյ նախագահ Վսեմ Սիւ վաշան
բանակցող կարգուեցաւ : Իսկ Աւստ-
րիոյ կողմէն մայրաքաղաքիս զեռպան
կոմս Զիլի և իւր խորհրդական Պ. Բո-
չէք կը բանակցին : Այսու ամենայնիւ
Աւստրիա անպատճառ Նօլի Պաղար
մտնելու մտաւոր կերեւի, և կըսուի
թէ արդէն զինուորական խորհուրդ-
մ'որոշած է դարնան բացուելուն այն
նպատակաւ պէտք եղածը ձեռք առ-
նուլ :

Հէլլենական պատուիրակներն յա-
տուկ շողենաւով մ'Սթամբուլի ծովա-
խորշին կողմը Ղազի Ահմէտ Մուրթար
փաշային հետ տեսակցեցան, և բը-
րեկեղայի մէջ բանակցութիւնները պի-
տի շարունակէին նոր սահմանը գը-
ծելու համար : Գաղտնադի կողմն ըն-
բուցը պարպուելու և Գաղտնադիներ
րուն յանձնուելու է, Բօսփորիցայի
պարպուելուն ալ անմիջապէս պիտի
ձեռնարկուէր : Այս եղանակաւ գըլ-
խաւոր դժուարութիւնները լուծման
վրայ են, և յուսովի է որ եթէ ա-
նակնկալ արդեքներ չծաղին, Պէրլինի
գաշնադրութեան դործագրութիւնը
կ'ապահովի :

ԲԱՆՍԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՈՒՆ ԱՆՏԵՍԱԼԸ, ՆԵՐԿԱՅՆ ԵՒ
ԱՊԱՅՄԱՆ

(Երանականութեան ԳԵՒ 2230)

Այսպէս Հայը վարատական իւր
երկրէն, դադլմական օտար երկրի
ներքեւ, ճնշեալ և տառապեալ կըցաւ
ցուցնել իւր անհատական ձրիւք,
այնպիսի իմն արդիւնս, որոց նը-
ման պատմութիւնը մեզ ցոյց չտար
այլուր, կուղիմ ակնարկել այն խա-
ղաղասէր իշխանութեան, որոտ սա-
ցան Հայք սոսկ ճարտարութեան ար-
ժանեօք, իշխանատան, ի Մաճառիս-
տան և ի Հնդկաստան : Վերցուր այդ-
ձիւքերը Հայոյն վրայէն, և չեա կըր-
նար այլ ևս Հայոյն անցեալը մեկնելու
փնէ ու զննէ Հայն իւր հուծեան
մէջ, և ահա այս ձիւքերէն դատ բան
մը չեա տեսներ ի նմա :

Վասն զի եթէ ալ աւելի առաջ
տանիմը մեր խոտովանութիւնը, և
ինչպէս զինուորական փառաց վրոյ

Եւրոպայէն աւելուած լուրերը քա-
ղաքական հորիզոնին վրայ հանգար-
աւութիւն կը ծանուցանեն : Անգղիոյ
մէջ աղատականը և պահպանողականը
խորհրդարանին ընդհանուր ընտրու-
թեանց մեծ ճակատամարտը մղելու կը
պատրաստուին, և երկու կուսակցու-
թեանց զինուոր տանախօսները ճա-
ուեր կըլսօսին իրենց սկզբունքը պաշա-
պանելու համար : Աղատական ատե-
նախօսաց մէջ նշանակութեան արժա-
նի է Սըր Ուիլիամ Հարքորթի նշան-
բեր Աճին Օքսֆորտի մէջ ըրած բա-
նախօսութիւնն, ուր մեծ զօրութեամբ
քննադատեց նախարարաց աշխարհա-
վարութիւնը : «Նախարարութիւնն, ը-
սաւ, երկու բանի ձեռնարկեց, որք-
են թուրքիոյ պաշտպանութիւնն ու
բարենորոգումը, բայց այս երկուքն
ևս անկարելի լինելով չկրցաւ յաջո-
ղիւ : Միայն թէ իւր սնտոի փորձին
պատճառաւ զԱնգղիա ծախուց, վը-
տանդի և քննաւ երթակայ ըրաւ : »

Փոքր Ասիոյ բարենորոգմանց վը-
րայ նախարարութեան նոր հրատա-
րակած դեպքանական դրութիւննե-
րը, զորս անցեալ շաբթու յիշած
էինք, նախարարութիւնն հարուածե-
լու առիթ տուին Սըր Հարքորթի :
Լորտ Սալիզբըրի քանի մը չափաւոր
բարենորոգումներ խնդրեց, բայց
սըր Հարքորթ կըսէ թէ սոսնք իրօք
մերժուեցան, և նոյն գրութիւնները
կը ցուցնեն թէ թուրքիոյ կառավա-
րող դատը բարենորոգման յարեալ չէ :
Անգղիա ինդրած էր որ դաւառաց
կառավարիչներուն պաշտօնավարու-
թիւնն որոշեալ պայմանաժամ մ'ու-
նենայ : Բարձր Սաֆիլթ փաշա, որ
այն ատեն Մեծ-Եպարքոս էր, պա-

տախանց Սըր Լէյարտի որ եթէ
ընտրու կառավարիչներ զտնուէին,
ինք ևս կը փախաքէր որ անոնց պաշ-
տօնն որոշեալ պայմանաժամ մ'ունե-
նայ, բայց դժուարութիւնը ձեռքն-
հաս և արդարասէր պաշտօնատար-
ներ զտնելու մէջ էր : Ասոր վրայ
փաշան Սըր Լէյարտի փորձառու-
թեան գիծելով հարցուց թէ այս կար-
ձիքն ստոյգ չէ՞ր, և դեռապէս խոս-
տովանեցաւ ասոր ճշմարտութիւնը :
Բայց Սըր Հարքորթ կը հարցնէ թէ
ի՞նչպէս կարելի է բարեկարգել կա-
ռավարութիւն մը կամ աղք մը, որ
կը խոտովանի թէ արդարասէր և
ձեռնհաս պաշտօնակարներ չունի :
Այսու ամենայնիւ թուրքիա չընդու-
նիր Եւրոպական պաշտօնատարներ,
որոց անսահմանը Լորտ Սալիզբըրի
պահանջմանց հիմն էր : Գալով ոտի-
կանութեան և դատարանաց բարե-
նորոգման, Բ. Դուրս կը ծանուցա-
նէ թէ սոսնք առանց ստակի չեն լի-
նիր, և իւր ելմտական վիճակն առ-
այժմ չեներ մեծ ծախքեր ընել :
Բայց Սըր Հարքորթ կը հարցնէ թէ
ի՞նչպէս կարելի է բարենորոգել, երբ
կառավարութիւն մը կը յայտարարէ
թէ իւր հպատակաց կեանքն ու ինչ-
քը պաշտպանելու և անաշու դատա-
րաններ ունենալու համար ստակ չու-
նի, ուրկէ պիտի գոյ ստակը, կըր-
նա՞յ կարծուի թէ Անգղիա թուրքի-
ոյ բարենորոգմանց երաշխաւորու-
թեան վրայ ստակ պիտի փոխ տայ :
ամենէն յիմար պահպանողական իսկ
ըստ Սըր Հարքորթի, չկրնար ասոր
հաւանութիւն տալ, և եթէ կառա-
վարութիւնը խորհրդարանին ներկա-
յանայ առաջարկելով որ թուրքիոյ

ստակ փոխ տրուի, իւր կուսակիցներն
իսկ պիտի մերժեն, քանզի քսան տա-
րիէ ՚ի վեր թուրքիա փոխառութիւն
ըրաւ և արդարաւրէն յայտնի է : Լորտ
Սալիզբըրի Բ. Դրան մերժողական պա-
տախանք մեղմօրէն կ'ընդունի : Կը
յուսայ թէ թուրքիա բարեօք վար-
չութեան դոնէ փորձ մը կընէ քանի
մը դաւառներէ սկսելով, և թէ երբ
Բ. Դրան ելմտական վիճակը բարեօքի,
իւր տուած խորհուրդներն առաւել
ընդունելութիւն պիտի դասեն : Սըր
Հարքորթ կը կարծէ սակայն որ եթէ
Լորտ Սալիզբըրի Բ. Դրան ելմտական
վիճակին բարեօքման սպասէ, կրնայ
մինչև վերջին դատաստանին օրն ըս-
պասել :

Այսպէս Անգլո-թուրքական պայ-
մանագրութիւնն և փոքր Ասիոյ վե-
րակենդանութեան մեծ ծրագիրը կո-
չընչանայ : Ըստ Սըր Հարքորթի թու-
ղելու չէր անշուշտ որ Ռուսիա թուր-
քեան կրնէր, սակայն Անգղիոյ նախա-
րարութիւնը լաւ զէնքով չգիմարեց
Ռուսիոյ, և այս պատճառաւ այս
վերջինն յաղթեց իրեն : Պէտք էր
Յունաստանի անկախութեան ժամա-
նակին պէս՝ Անգղիա դործակցէր Գա-
րատաղի Սերվիոյ և Պաղարիոյ ան-
կախութեան, որք այն ատեն Ռու-
սիոյ յարեալ չէին ինչէր, ինչպէս Յու-
նաստան Ռուսիոյ յարեալ չէ : Սըր
Հարքորթ՝ Պէրլինի դաշնագրութիւնն
ևս քննադատեց, որոյ գլխաւոր մա-
սերն Այսթիֆանոսի դաշնագրու-
թեան նման են, միայն այս տարբե-
րութեամբ որ վերջինը Պոնիան և Հէր-
սէքն Աւստրիոյ կուտայ, և Սերվիոյն
րումէլին Պաղարիայէն կը բաժնէ,
թէ և այս վերջին դաւառին նկատ-

ըսինք, իմաստութեանց և դիտու-
թեանց վրայ ալ խօսիմք, և ճշմար-
տիւ անկեղծ ըլլալուցմը, դարձեալ
պարտաւոր եմք ըսել թէ և ոչ գերի-
մաստ ժողովուրդ մը եղաք մեք, թէ
պէսաւ տխմար և անգէտ ալ չմեացինք :
Աղք մի որ գիտութեանց մէջ յուսա-
ջադէմ եղած ըլլալ կըկարծէ, ինչպէս
եղան Յոյները նախկին դարուց մէջ,
և ինչպէս են այսօր Եւրոպիոյ մէջ
Գերմանական և Անգղիական, Գաղ-
ղիական և Իտալական ժողովուրդք,
չբաւեր որ մէջ աւելցնէ միայն Գա-
թի Անգլիոյ իմաստասիրական թարգ-
մանութիւնները կամ Անանիայի ճի-
րակացւոյ չափուց վրոյ դիտական
գրութիւնները : Աւելի ևս կը պա-
հանջուի իմաստուն ժողովուրդէ մը :
Թէպէտ և հայկական դպրութեան
երկանց աղիւսակը շատ չնչին չէ :
այլ Հայ գիտութեան երկաթիւր-
թեանց ցուցակը կարի իսկ դուզնա-
քեայ է : Բայց ինչ որ պակասեց Հա-
յոյն լընդհանուրն, լրացաւ առաւե-
լըն Հայ անհատից ճարտարութեամբ

և մանաւանդ գործնական հմուտ-
ութեանց առաւելութեամբ, և անդըս-
տին այն օրէն որ Բաբելոնի վաճառ-
քը Հայաստանի բնակիչները կը կրէին
իրենց մարթն նաւերով, մինչև ցվեր-
ջին ժամանակ, որ ներքին Ասիոյ
գլխաւոր տուրեառութիւնը Հայաս-
տանի դաւակաց ձեռքն էր, միշտ
Հայը գերադասելութիւն մը ունեցաւ
ուրիշ համաշխարհիկ աղբաց վրայ իւր
իսկութիւնը պահպանելու : և այն-
չափ զօրութիւն և կարողութիւն ցու-
ցուց՝ որչափ հարկաւոր է աշխարհա-
ւէր մրկաց ալեաց մէջէն՝ եթէ ոչ
առանց վնասուց՝ զոնէ առանց ըս-
պառսպուել խորտակման՝ իւր աղ-
գութեան նաւը աղատելու :

Հայուն անկործան մնալուն պատ-
ճառը ոմանց համար իւր անհատա-
կան ձիւքերը չեն, հապա սոսկ դիւ-
ռաժական պարագային իւր քրիստո-
նէական դաւանութեան, և մանա-
ւանդ թէ բուն իսկ այն պարագային
որով իւր քրիստոնէութիւնը կը նը-
կատուի իւր ինքնուրոյն մի եկեղեցի

դատեալ ուրիշ քրիստոսագաւան ե-
կեղեցիներէ : և որուն համար ուրիշ
աղբերը այլախօս սեպելով անոնց
հետ խառնուելէ խորչեցաւ : Բնա-
կան է որ ուր բաժանում կայ, անդ-
և խառնման դժուարութիւն դառնը-
ւի, և այդ մեկնութեան կը նպաստէ
դիտելը թէ ուր Հայք ուրիշ աղբաց
դաւանութեան հետեւեցան, նաև ի-
րենց աղբութեան պահպանութիւնը
վտանգեցաւ : Լեհաստան, Մաճա-
ռաստան, Իտալիա, և առ դուրս մեր
Չմիւսեմիա, մեզ փորձառական փաս-
տեր ալ կը ներկայացնեն : Սակայն
ըստ իս բարոյական աշխարհի բնա-
զնին իմաստասիրը չկրնար այդ մեկ-
նութեամբ իմանալ, վասն զի ուրիշ
աղբաց՝ ինչպէս Գաղղեացւոց և Ա-
սորոց համար ալ՝ այդ պարագային
կը ճշմարտէր, բայց կրօնական և ե-
կեղեցական խորութիւններն իրենց
չնպաստեցին, և այդ աղբերը քան
զմեզ բաղմաւորը, այսօր հաղիւ թէ
դոյութիւններն յիշել տալու չափ ան-
հասներ կը ներկայացնեն : Օրբեակ-

Բ.

Բնական է որ եթէ մեր անձնատիւ
լուծեան հարցնեմք, մեր բաղդը մեզ
չառ գերադնաց երկայ . և եթէ մեր
անեղը տենչանաց և ակնխալու թեանց
կարծիքը լինեալ ազնւոյ, վառարադիկ
երկնամբ մեզ քան զամենայն մարդ
զիկ : Եթէ մեզ ձգեմք և օտարաց
հալոյնեմք թէ մեր վրայ ինչ կարծիք

